

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

B. Luiten

557

Door God geroepen

MEDITATIEF

A.S. van der Lugt

Geweld

561

WANDELEN MET GOD

C.J. de Ruijter

Een nieuw begin

562

ACHTERGRONDEN

A.L. Th. de Bruijne

De Wereldraad en wij

564

SYNODE-IMPRESSIES

Peter H. van der Laan

Mensenwerk

571

en verder...

Gedicht / Boekbespreking

Kleintje / Meegelezen

Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

DOOR GOD GEROEPEN

In veel plaatselijke kerken staan de verkiezingen voor de **deur**, of ze zijn al aan de **gang**. Want de **ouderlingen** en de **diakenen** zullen na het verstrijken van hun ambtstermijn aftreden, om plaats te **maken** voor **anderen**. Maar wie zullen dat zijn? Vaak is dat een heel proces, waarin de gemeente volop actief is.

Maar toch, op de **dag** van bevestiging in het ambt, wordt aan de **verkozen** broeders **gevraagd** af zij ervan overtuigd zijn dat **God zelf** hen door de **gemeente** tot hun **dienst** heeft geroepen. Hoe concreet moet **je** dat dan nemen? Is heel de **verkiezing** niet een menselijk gebeuren, waarin allerlei voorkeuren meespelen? Word **je** zo door **Gòd** geroepen?

De Schrift is hier heel duidelijk over. Enerzijds lezen wij, dat de **gemeente** zelf omziet naar geschikte kandidaten, bijv. in Hand. 1 en 6. Anderzijds is dat bijv. voor Paulus geen verhindering om tegen de oudsten te Efeze te zeggen, dat de Heilige Geest hen heeft aangesteld (Hand. 20 : 28).

Maar hoe is dan de verhouding tussen het werk van de Geest en van de gemeente bij de roeping tot het ambt?

Werk van de Geest

Het geheim ligt in de manier waarop de Heilige Geest werkt. Hij

werkt altijd zo in ons en met ons, dat Hij ons helemaal inschakelt. Hij maakt ons tot levende leden van Christus, die volop actief zijn, zonder dat wij iets uit eigen kracht hoeven te doen. Dat geldt in het persoonlijk leven, maar net zo goed in het leven van de gemeente. De Geest bouwt het huis van God. Maar hij doet dat met levende stenen, die Hij onderling met elkaar verbindt door het ene geloof in God. Wij lezen ook dat de gemeente een lichaam is, waarvan de gelovigen de ledematen zijn, elk op eigen manier (1 Cor. 12). Er zijn ogen, oren, handen en voeten, door de Geest tot verschillende taken toegerust, en juist op die manier

kunnen wij elkaar aanvullen en dienen. Zo maakt de Geest een tempel *in* ons en *met* ons.¹

Er is verscheidenheid in genadegaven, niet om de één boven de ander te verheffen, maar om de gelovigen bij elkaar te brengen. Wij hebben elkaar nodig. De gave van de één is bestemd om de ander daarmee te dienen. De gaven van de Geest in ieder persoonlijk zijn bedoeld voor het welzijn van allen. Sterke woorden lezen we daarover.

Welnu, temidden van al die verschillende talenten zijn er ook bijzondere gaven van leiding geven, van onderwijzing en barmhartigheid. We lezen dat het de bedoeling is, dat wij ons stellen onder diegenen die de gave ontvingen van het geestelijk leiderschap (1 Cor. 16 : 16). Zo zullen ook die gaven dienstbaar zijn aan het welzijn van heel de gemeente.

Gaven en roeping gaan samen

Wij leren dus, dat de Geest van God in feite zijn roeping legt in de gaven die hij toedeelt. Niemand krijgt zomaar geestelijke mogelijkheden, het is altijd om ze te gebruiken voor de naaste in het algemeen en voor de mede-gelovigen in het bijzonder.³ Zodoende geeft de verscheidenheid aan genadegaven een bonte veelkleurigheid aan bedieningen en werkingen!⁴ Ieder oprecht christen mag zich daarin ten volle ingeschakeld weten. Terwijl het dus van belang zal zijn, in het algemeen, dat in de gemeente van Christus op *alle gaven* een beroep zal worden gedaan, hoe dan ook! Want tegen niemand mogen wij zeggen: 'de gave, die u bent, hebben wij niet nodig.' Zou dat ook niet gruwelijk eigenwijs zijn tegenover de Geest, die in zijn wijsheid de bijzondere toerusting die Hij schenkt voor de gemeente nodig vindt?

Dat betekent natuurlijk niet, dat ieder een bijzondere aanstelling ontvangt. Want dat kan niet en dat hoeft ook niet. Iemand inschakelen kan op allerlei manier.

Maar het is wel de kunst om daarbij inderdaad niet op een verkeerde manier selectief te zijn. In die zin, dat bijv. gaven van kunstzinnigheid minder zinvol worden geacht. En die periode hebben we toch wel gekend, dat alles in de kerk zo sober mogelijk moest zijn, en dat op die manier heel wat talenten een kerkelijke begrafenis hebben gekregen. En nog geeft het soms de grootste moeite wanneer je het geheel van de geestesgaven wat meer in het kerkelijk leven en in de erediens wilt betrekken. Want alles wat niet 'sober' is, 'leidt af' van de 'hoofdzak', volgens het snelle oordeel van menigeen.

God roept door de gemeente

Op deze manier wordt duidelijk,

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Geen vrije verkiezing

Op die manier wordt duidelijk, dat de gemeente bij de roeping tot het ambt niet gaat beginnen aan een vrije verkiezing. Integendeel, van het begin af aan, al bij het attenderen op bepaalde namen, is de maatstaf dat ieder heeft te letten op geloof en bekwaamheid. Die gaven mag ieder bij zichzelf ontwikkelen, het is ook goed om er naar te streven, maar ten diepste is het de Geest van God die ze uitdeelt naar zijn vrije wil.

Dus als het gaat om *kiezen*, echt *vrij* kiezen, dan is er maar Eén die dat doet. De Heilige Geest rust ieder toe met een aantal van zijn vele mogelijkheden, zonder enig aanknopingspunt aan onze kant.

Daarna doet de gemeente niet anders dan de keus van de Geest *volgen*.² Zij merkt op, wie de gaven om leiding te geven heeft ontvangen. Vandaar dat in de Schrift bij herhaling wordt gezegd, wat de vereisten zijn tot het ambt, oftewel waar de gemeente op moet letten wanneer zij stem wil geven aan de keus van de Geest.

dat de gemeente, bij de roeping tot het ambt, stem geeft aan de roep van de **Geest**. Er is dus geen sprake van tweeërlei roeping, zoals nogal eens gehoord kan worden. Namelijk in die zin, dat de betreffende **broeder eerst door de gemeente geroepen zou worden**, om daarna **in de weg van gebed en overdenking** zelf te ontdekken of **het ook God** is die hem **roept**.⁵

Tegen deze voorstelling **zijn meerdere bezwaren** aan te voeren. Enerzijds wordt zo de **indruk** gewekt, dat de roep van de **gemeente slechts een goedbedoelde** menselijke activiteit is.

Anderzijds wordt het vervolgens een **vraag**, of het ook **God** is die roept. Een vraag, die geheel in handen wordt gelegd van de **gekozen broeder**, die daarop een antwoord moet vinden door zijn mogelijkheden te **onderzoeken** en zijn functies **tegen** elkaar af te wegen.

Bovendien zou **volgens** deze constructie de uitkomst dus **zo kunnen** zijn, dat de gemeente wel roept, maar de broeder mag antwoorden: 'God **roept** mij niet'. Dat lijkt mij uiterst bezwaarlijk, in feite wordt zo de **werkelijkheid** van de goddelijke roeping afhankelijk **gemaakt** van het aanvaarden ervan.

Daarom is de eenvoud van de eerste vraag bij de **bevestiging** in het ambt even duidelijk als belangrijk: 'Bent u ervan overtuigd, dat **God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen**? De gemeente geeft stem aan de roep van **God**, doordat zij de **gaven** opmerkt van de Geest.

Dat betekent, als we dit **serieus nemen**, dat de roep opgevolgd dient te worden, **tenzij** er doorslaggevend verhinderingen zijn. En **zelfs** als **mocht blijken**, dat de verkozen broeder om bepaalde redenen echt **niet in staat** is de roep op te volgen, dan is de **conclusie niet** dat de gemeente **zich vergist** heeft en **&** roep **terug wordt gedraaid**. Nee, de broeder kan dan **onthefving vragen** en **krijgen**, in goed overleg en met een eerlijk geweten voor God.

Daarom zal het **zaak** zijn, dat de ge-

meente van **begin** af aan hier zorgvuldig **mee** bezig is. Het gaat niet aan, **om van te voren in de wandelingen even te informeren of iemand er wel wat** voor voelt om ambtsdrager te **zijn**. Want de gemeente heeft te **letten op & gaven** van de Geest; als zij die **ziet**, roept zij, en anders **roept zij niet**. Dat kan **nooit in een onderonsje worden afgedaan**.

Daarmee is niet gezegd, dat duidelijke verhinderingen in iemands leven bij de talstelling **geen rol** mogen spelen. Zeker als ze al eerder **gebleken zijn**, zal de **kerkraad er wijs aan doen** daarmee rekening te houden. Want het komt vaker voor, op allerlei manier, dat er wel gaven **zijn**, maar niet de mogelijkheid om ze verder te ontplooiën. Meestal is dit verdrietigen teleurstellend, vooral voor de **persoon zelf**, **tenzij hij zich te gemakkelijk bij zijn beperkingen heeft** neergelegd

De waarde van de verkiezing

Wij zien nu in, dat het belangrijk is, niet alleen te **letten op de gaven** van de Geest, maar ook om de **overwegingen daartoe te beperken**. Bij de verkiezing **mag** het niet gaan om **ongeestelijke voorkeuren**, bijv. om een bepaalde 'ligging' die een broeder zou hebben. Het is mogelijk dat de broeder **daar zelf onverstandig mee omgaat**, zodat hij **zich zelf ongeschikt** maakt om leiding te geven. Maar vanuit de gemeente mag het niet w **zijn**, dat iemand **gekozen** wordt, of juist **niet**, vanwege bepaalde **meningen** of standpunten die op dat moment spelen. Dan wordt de **roeping** meer een zaak van partijpolitiek dan van het **volgen van de Geest**.

Daarom is het ook zo **wezenlijk** voor de **gereformeerde kerken**, dat de gemeente optimaal wordt ingeschakeld bij de **roeping tot het ambt**. De **kerkraad** is **geen college**, dat zichzelf aanvult. Want als dat **zo zou zijn**, was het gevaar le-

vensgroot dat de ambtsdragers **zouden kijken wie er** in hun kring of in hun beleid past. Maar dat **mag niet** de invalshoek zijn.

Het resultaat in de praktijk

Er is nu **veel gezegd** over de verkiezing. Maar het gaat **om het resultaat**. Namelijk, dat iedereen blijft beseffen **gedurende heel de** ambts-termijn van de **predikant**, de **ouderling** en de **diaken**, dat **deze mensen** hun dienst verrichten omdat zij **door God daartoe geroepen zijn**. De ambtsdrager **functioneert** in dienst van de **Geest**. **Ambt** is dienst. Nu is dat altijd **al** kwetsbaar geweest. Want de ambtsdragers zijn **zulke** gewone **mensen**, met hun beperkingen en eigenaardigheden. Je bent geneigd te **vragen**, wat zij nu beter doen dan een ander. Ten diepste is deze moeite **terug te voeren op het welbehagen van onze God**.

Stel, dat Hij engelen uit de hemel zond om op aarde huisbezoek af te leggen. Denk u eens in, dat hemelse gezanten **voor uw deur zouden staan om binnen te komen**. Wie zou dan twifelen aan de waarde van hun komst? **Of wie zou** slechts met de **grootste** moeite een plekje in zijn agenda weten te vinden? Van ai dat **soort moeiten zou geen sprake** zijn, ieder zou verheugd en verbaasd de **aandacht waarderen**, die God aan ons persoonlijk wil schenken.

Maar nu is Gods beleid **zo**, dat hij een broeder uit de **wijk zendt**, om deze **taak** te volbrengen. Deze engel is **iemand die wij kennen**. Maar mag dat dan reden zijn, om **onze** waardering te laten dalen?

Wij **zullen er steeds weer aan moeten wennen**, dat **God** in zijn **welbehagen** de gewoonste middelen **gebruikt**, om de **wijsheid** van de wereld (en van ons!) te **beschamen**. In de kerk gaat het niet om spectaculaire gebeurtenissen, naar wereldse maatstaven. Er **klinkt** slechts een **woord**, met daarbij het gebruik van water, brood en wijn. Maar intus-

sen is dit voor de Geest genoeg,
om met deze middelen ons door
waar geloof in te lijven bij de Zoon
van God! Dat is het **grootste** won-
der dat er bestaat. In dat kader ont-
vangt het ambt zijn eigen plaats.

De dienaren zijn gelijk

Voor de praktijk betekent dit ook,
dat de verschillende ambtsdragers
wel elk een eigen roeping hebben,
maar dat zij daardoor niet meer of
minder zijn.

Het gevoelen lijkt wel haast onuit-
roeibaar, dat een predikant net iets
hoger zou staan dan een ouderling,
en een diaken weer een trapje la-
ger. Wanneer gaat nu werkelijk
eens doorwerken, dat één Geest ge-
bruik maakt van alle dienstbetoon?
Nog steeds komt het voor, dat het
bezoek van de diaken lager wordt
aangeslagen dan dat van de ouder-
ling. En de predikant mag wel hele-
maal een super-bezoeker zijn, wil
hij net zoveel adressen bijhouden
als alle ouderlingen bij elkaar.
Want dat wordt toch vaak in stilte
verwacht.

Wanneer alle ambtelijk werk gelijk
gewaardeerd zou worden, zou het
voor de drie ambten een stuk ge-
makkelijker zijn om het werk on-
derling te verdelen en goed af te
stemmen op de onderscheiden si-
tuaties.

Sterker nog: als alle dienstbetoon
in de gemeente gelijk gewaardeerd
zou worden, zou dat zeker een op-
bloei betekenen van het omzien
naar elkaar.

Daarover hoop ik volgende keer
iets meer te zeggen.

¹ Vergelijk Ef. 3 : 16, 17 en Ef. 2 : 19-22.

² C. Trimp, *Zorgen voor de gemeente*, Kam-
pen 1982, blz. 28.

³ 1 Cor. 12 : 7.

⁴ 1 Cor. 12 : 4-6.

⁵ Zo bijv. C. van der Leest, *Dienstvaardig I*,
Barneveld 1987, blz. 23.

De engelen zijn helden

De engelen zijn helden
die van Gods troon uitgaan.
Wij mensen zien maar zelden
hoe zij ten dienste staan.
Zo helpt God de geringen,
de kleine stervelingen,
terwille van zijn Zoon.

Zij zien Hem naar de ogen,
op zijn bevel bedacht.
Hun vleugels zijn bewogen
om ons, bij dag en nacht.
Zij snellen op Gods teken
naar alle hemelstreken,
zo flitsend als het licht.

Hun kracht voert Lot koelbloedig
het blinde Sodom uit,
maakt Abrams knecht voorspoedig,
op zoek naar Isaks bruid.
Jacob ziet engelen komen:
de ladder van zijn dromen,
Gods uitgestoken hand.

Elia ligt te slapen,
een engel vuurt hem aan.
Elisa ziet Gods wapen
als vuur rondom hem staan.
Een zee van licht laat horen
dat Christus is geboren,
een lucht die stralend lacht.

Voor Lazarus, de arme,
schijnt licht, ternauwernood.
Een engel, vol erbarmen,
draagt hem in Abrams schoot.
De engelen weerkaatsen
Gods licht op alle plaatsen,
de aarde is vol lof.

Es steh'n vor Gottes Throne
naar Ludwig Helmbold – 1585
Herdichting Ria Borkent – 1996

M meditatief

'Toen spuwden zij Hem in het aangezicht en sloegen Hem met vuisten; anderen sloegen Hem in het gelaat en zeiden: "Profeteer om, Christus, wie is het, die u geslagen heeft?"'

Gebroken spiegel

Een man **stond** voor de spiegel. Hij staarde naar zijn eigen gezicht: **boos**, vertrokken. Hij had ruzie gemaakt met zijn vrouw. Het ging over één van de kinderen. Zij **was** het niet met hem **eens**. Na het schreeuwen, kwam het gooien met de spullen. Toen had **hij haar** hard geknepen, **daarna** geslagen. Ook hard. Einde ruzie. Nu stond hij voor de spiegel en overwoog de verloren partij. Hij haalde uit **en** sloeg de spiegel, tot **bloedens** toe.

Verloren

Met zegt: wie vloekt verliest. Soms geldt **ook: wie** slaat verliest. De onmacht een ander te winnen voor je standpunt **uit zich** in geweld. Dat breekt vertrouwen. Een neergeslagen en beroofde vrouw durft de straat niet meer op. Een **kind** houdt z'n armen al beschermend omhoog als zijn vader alleen maar kijkt. De **gevangene begint al te schreeuwen** als hij de folteraar ziet binnenkomen.

Martelen

Jezus Christus heeft in het nachtelijke **verhoor** door het Sanhedrin niet ontkend, dat Hij de Zoon van **God** was. Sterker, Hij profeteerde,

dat de zoon des mensen aan Gods rechterhand zou zitten. En komen zou op de wolken.

De Joodse leiders weten dan **genoeg**.

De tijd tot aan de ochtend doden hun dienaars met geweld. Zij slaan, spugen, **maken** Hem belachelijk. Zij gooien een **doek** over Jezus' hoofd en vragen Hem te zeggen wie er geslagen **heeft**. Hij is toch profeet?

Groepsmarteling.

Ons failliet

Amnesty International vertelt ons jaarlijks **over** beulen. Zij willen **een** geheim aan **hun** slachtoffer ontfutselen. **Of** hem intimideren. Een afwijkende mening past niet in het systeem. De Joden slaan Jezus, **hoewel** Hij de waarheid **sprekt**. Romeinse soldaten geselen en bespotten Hem, **hoewel** Bij onschuldig is. De Waarheid past niet in het systeem van de zonde, de leugen. Dit geweld is de uiting **van** het kwade geweten. Jezus is de spiegel van de zondige mens. Wie slaat, heeft verloren. De groep, Joden en Romeinen, **kerkmensen** en heidenen, u en ik, **wij** allen **Wen in** Jezus ons **eigen** failliet.

God met **ons**, want: wij wilden niet met God.

Slachtoffer

Jezus had **gemakkelijk kunnen** zeggen, wie Hem geslagen **had**. Hij had evengoed een leger **van** engelen de folteraars **kunnen** laten vernietigen. Hij is profeet. Hij maakte Gods verlossing bekend. In aansluiting met de profeten **voor** Hem, die gesproken hebben over de Messias, die lijden zou. Die zou zijn rug ge-

ven aan wie sloegen; **zijn wang** om zijn baard uit te **trekken**; zijn gezicht om op te spugen. Een slachtoffer zal de verlosser **zijn**. Jezus Christus is de profeet. En tegelijk de Priester. En het offer.

Messias

Zo werken slaande Joden en Romeinen **mee** aan de vervulling van Gods woorden. Het is ironisch: wie Jezus' pretentie om het hardst ontkenen, werken mee die waar te maken. **Gods** Zoon op aarde toont ons (als profeet) de zonde en haar gevolgen: de dood. Tegelijk neemt Hij (als priester) de ellende van **een** verdwaalde wereld op zich. Hij **draagt** de toom van God tegen de zonde van het hele menselijke **geslacht**.

Wie zo door de erkenning van de zonden en de gevolgen ervan heen gaat en op Jezus ziet, hoeft de spiegel niet kapot te slaan. Voor hem of haar wordt Jezus Christus het beeld Gods, volgens **weke** wij zullen veranderen. **Van** heerlijkheid tot heerlijkheid. Terwijl wij onder tussen de heerlijkheid van de Here al mogen weerspiegelen. Door de Here, die Geest is.

Daarom tussen Pasen en Pinksteren nog een **lijdensoverdenking**.

Naar aanleiding van: Matteüs 26,67.68; Lucas 22,63.45; Jesaja 50,6; 2 Korinte 3,18; HC va 37

Wandelen met God

Overdoen?

Soms denk je wel eens: Ik wou dat ik het over kon doen, Ik wou dat ik opnieuw kon beginnen. Dat kan om iets kleins gaan. Soms loop je vast in een gesprek omdat je iets verkeerd zegt. Dan komt er afstand in plaats van contact. En dan denk je: Ik wou dat ik dat niet gezegd had. Kon ik maar opnieuw beginnen. Soms is het ook veel ingrijpender. Het komt voor bij echtparen. Na jaren huwelijk zijn man en vrouw soms ver uit elkaar gegroeid. Er loopt een grote scheur door hun samenleven. Maar ze herinneren zich nog heel goed hoe fijn het begonnen was. Dan denken ze vaak: Konden we het maar overdoen.

Maar dat kan niet. Wij krijgen er nooit meer een vinger achter. Wat gedaan is, draai je nooit meer terug. De rassenhaat in onze wereld, niemand maakt het meer ongedaan. Die ruzie in je familie, die twist in de kerk. Die oorlog die doorvreet. De wonden zijn geslagen. De pijn die je geleden hebt vlak je niet meer uit. Zo zit onze wereld in elkaar. Wij kunnen ons leven niet overdoen.

Het begin

In die wereld zegt God: Maar Ik geef je een nieuw leven.

Wij snakken er soms naar een nieuw begin te maken. Maar Goddank, dat nieuwe begin is er al. Christus is opgestaan. Daar is ons nieuwe leven begonnen. Dat nieuwe begin moet ook echt van God komen.

Want soms zou je wel opnieuw willen beginnen. Maar dan is de vraag: wáár zou je dan opnieuw beginnen? Als ik vastloop in een gesprek en het contact met iemand verknoei, is het dan genoeg als ik

opnieuw begin met dat gesprek? Maar wie zegt dat ik het niet weer verkeerd doe?

Als twee mensen hun huwelijk wenstranden, is het dan genoeg als ze weer beginnen bij hun trouwdag?

Wie zegt dat ze nu wel elkaar vasthouden?

Waar komt het eigenlijk vandaan, dat het leven kapot gaat? Waar ligt het begin van het kwaad?

Toen Adam en Eva hun dode kind vonden, Abel, moeten ze ook verlangd hebben naar een nieuw begin. Konden we het maar overdoen. Maar was het dan genoeg als ze een nieuw begin zouden maken met de opvoeding van Kain en Abel? Zou het dan wel goed gaan?

Of zou het begin nog verder terug moeten liggen? Ik denk, dat juist Adam en Eva heel goed wisten dat ze nog verder terug moesten. Konden we maar terug naar het paradijs. Konden we maar opnieuw kiezen tegen dat voorstel van de slang. Want dáár ligt het begin van het kwaad. Dáár komt het vandaan dat het leven kapot gaat.

Opnieuw beginnen?

Wie van ons kan dat? Welk mens krijgt een vinger achter eeuwen vol kwaad? Niemand. Want dat kwaad snijdt alles af. Het is een graf waarin ons leven doodloopt. Een nieuw begin? Wij maken het niet waar. Als er een nieuw begin komt dan moet het bij God vandaan komen. Goddank, dat begin is er. Pasen is Gods nieuwe begin met ons. Gods nieuwe begin met ons. Heb je eigenlijk wel dat gevoel, dat Pasen ook echt iets met jouw leven te maken heeft? Je gaat na zo'n feest gauw over tot de orde van de dag. Zo'n feest blijft gemakkelijk een eilandje. Een vreemd element, dat niks met je verdere leven te maken heeft.

Op een afstand van 2000 jaren hoor je nog weer eens die overblijvende verhalen. Maat ja, die afstand blijft. Want wat merk je nou van Pasen? Als de feestdagen voorbij zijn, is de werkelijkheid vaak even doods en grijs als voor die tijd. En dan kan het nieuwe leven een luchtspiegeling lijken.

Ja, maar dat komt toch juist door dat kwaad dat alles afsnijdt. Dat kwaad is als een graf waarin ons leven doodloopt. Maar dat graf is open. Het is opengebroken door Christus. Want wij krijgen dan wel geen vinger meer achter onze schuld. Maar Hij wel.

Een veelbelovend begin

Wij kregen geen vinger achter het kwaad van ons leven. God wel.

Goddank zijn we door Christus' standing wedergeboren. Toch een nieuw begin. Maar dan toch echt een nieuw begin voor ons. Pasen is je geboortedag.

Zou je er wat van merken, van dat nieuwe begin? Het antwoord op die vraag ligt in ons eigen leven. Dat is nu typisch voor christelijke hoop.

Voor veel mensen is hopen iets dat te maken heeft met een gemis. En je hoopt dan dat dat gemis een keer overgaat. Bijvoorbeeld in tijd van oorlog. Je wordt zo gebeukt door het geweld en de strijd, dat je hoopt dat het eens vrede zal worden. Het moet toch een keer lukken. Dit moet een keer afgelopen wezen, dat ligt in die hoop opgesloten. Maar wat is die hoog waard?

Hoe zeker is dat? Hoeveel leven zit daar in? Krijgen wij wel een vinger achter het kwaad? Kunnen wij zelf dat nieuwe begin maken? Dat is toch ijdele hoop.

En kijk dan naar christelijke hoop. De hoop van een christen is geen onzeker verlangen dat opkomt uit

een gemis. Die hoop komt op uit wat je gekregen hebt. Je hebt het nieuwe leven al gekregen. Het **begin** is er **al**. Daarom is die hoop w levend. Zo **levend** als **Jezus Christus**. Dit nieuwe begin belooft dat het echt anders gaat worden.

Let op de oogst

Bij dit begin past een rijk einde. Want we weten er iets van wat er te voorschijn komt als God opnieuw begint. Dat weten **we** toch van dat eerste begin. **Als God** iets nieuws maakt, dan is dat minstens een paradijs. Zo was het in het begin en God zag dat het **goed was**. Maar het werd kwaad. Het paradijs ging verloren. En God zag dat het hart van de mensen **boos was**. De aarde die **Hij** zo gaaf geschapen had, werd vuil **van** het kwaad. Het leven dat Hij zo sterk gemaakt had, het ging **kapot**. Als een bloem verwelkt het. En wie krijgt daar **een** vinger achter? God, Hij zegt: Zie, **ik maak** alle **dingen** nieuw. En **vanaf** Pasen ga je dat zien. De eersteling van de oogst wordt binnengehaald. **Dan** volgt straks de hele oogst. Het nieuwe **begin** is er. **Gods** nieuwe begin. Gemeente, als je God kent dan belooft dat toch een rijk einde.

Groeien

Hou dat begin vast. Dan ga je naar dat rijke einde toe groeien. Het einde is er nog niet. Dat is **pas** echt helemaal op het laatst. Maar het komt wel, want God heeft al een nieuw begin gemaakt. Dat is een grandioos uitgangspunt om elke dag mee te beginnen. Sta eens op met die herinnering: Er is een nieuw begin van God in mijn leven. En **denk** er eens over na hoe dat vrucht kan opleveren. **Kijk** je leven er eens **op** aan. En juist **waar** je het moeilijk hebt **moet** je Pasen boven je leven zetten. De steen rolde **opzij**. De gevangenis brak open. Dat begin belooft veel. Vanuit dat veelbelovend **begin** kan je leven gaan groeien. ik krijg er geen vinger achter. Hij wel.

DE BRIEF AAN DE HEBREEËN

Het nieuwtestamentische geschrift dat reeds vroeg de titel 'aan de Hebreëen' meekreeg, is te beschouwen als een herderlijk **schrijven** van zeer eigen allure, afkomstig van een leraar, gericht aan een gemeente en verzonden in een situatie die niet meer te achterhalen valt. Zo luidt de **korte** samenvatting die dr. J. de Vuyst zelf meegaf aan de inleiding bij zijn boekje over de brief aan de Hebreëen. Net als zijn **eerdere** publicatie over het boek **Openbaring (1987)** gaat het om een vertaling, voorzien van verklarende **aantekeningen** en voorafgegaan door een inleiding. De auteur, hoogleraar Nieuwtestamentische **vakken** in Apeldoorn, is een deskundige op dit gebied: reeds in 1964 promoveerde hij op het onderwerp 'oud en nieuw verbond in de brief aan de Hebreëen'. De geciteerde samenvatting is wel een beetje vaag. Een vaagheid die bewust door de auteur is aangebracht. Het antwoord op **allerlei inleidingsvragen** wil hij blijkbaar openlaten. **Bijvoorbeeld: Wat** is het **karakter** van dit geschrift? Wie **was** de auteur? En wat was de situatie van de **oorspronkelijke** lezers? Allemaal vragen waarover bij **Hebreëen** weinig met zekerheid te zeggen valt, en waarover dr. De Vuyst dan liever helemaal niets zegt. **Het** grote voordeel **van** deze bescheiden opstelling is dat de lezer geen bepaald standpunt-vooraf wordt opgedrongen. De bijbeltekst zelf moet het doen en die heeft ook veel te zeggen. Tegelijk is het **echter** een nadeel, dat **de** inleiding geen duidelijk profiel schetst van de **brief** aan de Hebreëen. Het blijft **allemaal** wat algemeen. Ook **in** de beknopte aantekeningen wordt steeds vermeden iets te beweren

P.H.R. van Houwelingen

B boekbespreking

wat volgens de auteur niet met zekerheid is vast te stellen of een exegetische keuze te doen die andere mogelijkheden uitsluit. Alleen bij de vertaling komen we de vaagheid werkelijk te boven: deze is fraai, eigentijds en heeft een aparte zeggingskracht. Mijn **indruk** is dus dat dit boekje een **geschikt** hulpmiddel kan zijn **om** de brief **aan** de Hebreëen eens rustig te lezen en vanuit de tekst opnieuw te begrijpen. Maar voor de **inleidingsvragen** en voor verdere **studie** heeft men toch meer materiaal **nodig**. **Dat** materiaal bestaat trouwens al sinds 1993, hoewel er in dit **boekje** **met** geen woord over gerept wordt: Verkenningen in **de katholieke brieven** en Hebreëen (A. Knevel, red.).

N.a.v.: J. de Vuyst, *De brief aan de Hebreëen*. Een woord van opwekking, ingeleid en voorzien van aantekeningen, vertaald. Uitgave Kok, Kampen 1995. Omvang: 84 pagina's; prijs: f 19,90.

Achtergronden

Ons een zorg?

Vorige week schreef ik over de Wereldraad van kerken. Ik nuanceerde het beeld dat we vaak van die beweging hebben. Bovendien noemde ik de ontmoeting van verschillende tradities binnen het christendom, die er plaatsvindt, spannend. Ik beloofde iets te vertellen over de thema's waarop samen doorgestudeerd is, en daarbij lijnen te trekken naar wat onder ons aan de orde is. Dat wil ik in dit artikel doen.

Vandaag klinken ook in gereformeerde kring vragen over de Bijbel. Waarin spreekt de Bijbel gezaghebbend? Wat betekent het dat de Bijbel in een bepaalde historische omgeving ontstond? Hoe ga je ermee om dat jij de Bijbel altijd leest vanuit je eigen tijd en situatie? Voor ons lijken dat nieuwe vragen. Maar anderen stuitten er al eerder op. Een voorbeeld daarvan vormt de bezinning binnen F&O over Schrift en traditie. 'Traditie' ligt dichtbij wat wij 'de historische context' van de Bijbel of van onszelf als lezer noemen. Ja, eigenlijk gaat het hier om een zaak waarmee 'Rome', op haar eigen wijze, altijd al bezig was.

Dat moet een baken in zee zijn bij onze reisroute. Bij de Wereldraad en bij Rome verliest de Schrift haar onafhankelijkheid. De traditie krijgt een beslissende kritische functie. Het zou naïef zijn wanneer wij met open ogen diezelfde route afleggen, alleen enkele decennia later.

Tegelijk moet de verhouding tussen Schrift en traditie wel doorzocht worden. Het zou pedant zijn om deze problematiek van ons af te schuiven. Want dit gebeurt het later, de vragen dringen zich kennelijk toch op. Bovendien is het inzicht dat de leer van Christus en de apostelen er al was voordat deze in allerlei concrete historische omstandigheden werd 'verwerkt' in het Nieuwe Testament, belangrijk. Dat helpt je bijvoorbeeld om de waarde van een kerkelijke belijdenis te beseffen als verwoording van die leer. Maar het helpt je ook om recht te doen aan het feit dat de Bijbel wil functioneren in de bedding

Schrift en traditie

De bezinning op de christelijke leer binnen de Wereldraad gebeurt vooral door de sectie 'Faith and Order' (geloof en kerkorde, voortaan F&O). Zo hield F&O in 1963 een conferentie in Montreal, met als thema de verhouding tussen Schrift en traditie. Gelijktijdig vond in Rome het Tweede Vaticaans concilie plaats, waar onder andere datzelfde onderwerp aandacht kreeg. Informeel bestond er contact en in de resultaten naderen de rooms-katholieke en de oecumenische visie elkaar. Daardoor was het ook mogelijk dat Rome sinds 1968 voluit ging meedoen binnen F&O.

Kort samengevat ontdekte F&O het waarheidselement in de roomse opvatting, terwijl Rome opschoof in de richting van de protestanten. De roomse theologie kent vanouds twee bronnen: Schrift en traditie. Nu zag zij achter beide één eerdere bron: het evangelie, dat is de mondelinge boodschap van Christus en zijn apostelen. Dat had twee gevolgen: de Bijbel kreeg meer waarde

en er bleek harmonie te moeten zijn tussen Bijbel en traditie.

In de protestantse theologie gaat de Schrift voor de traditie. Maar 'Montreal' stelt dat de Bijbel zelf een stuk traditie is. Alles begint met de Traditie met een grote 'T': Christus' mondelinge boodschap. Daarop volgt de traditie (kleine 't') van deze boodschap, een proces waarbinnen ook de Bijbel ontstond. Dat proces ging van meet af langs verschillende wegen en mondde zo uit in meerdere kerkelijke tradities (kleine 't' en meervoud). Deze sluiten elkaar niet uit, maar moeten elkaar aanvullen. Dan benaderen ze het best de Traditie van het begin. Er werd zelfs voorgesteld om de protestantse leus 'sola scriptura' (de Schrift alleen) te vervangen door 'sola traditione' (de traditie alleen). Alleen om tactische redenen ging dat niet door.

Hier blijkt principiële overeenstemming tussen Rome en Montreal. Bij allebei ligt de Schrift ingebed in traditie, en wordt de Schrift in wisselwerking met de traditie gelezen.

van de kerk en dat binnen bepaalde historische situaties, die verschillend kunnen zijn.

Onze belijdenis is overigens op een ontspannen manier veel positiever over de kerkelijke traditie dan wij doorhebben. Als we progressief zijn, plaatsen we de Bijbel graag kritisch tegenover tradities. Zijn we behoudender, dan zetten we onwillekeurig 'is-gelijk-tekens' tussen de Bijbel en onze tradities. Maar art. 5 van de NGB zegt, dat wij de Schrift geloven 'niet zozeer' omdat de kerk deze aanvaardt. Dat 'niet zozeer' relateert de kerkelijke traditie en geeft haar tegelijk gepaste waardering. En art. 7 NGB moet je niet lezen als een aanval op allerlei traditie-instanties: concilies, kerkvaders, ononderbroken voortgang in de tijden enzovoort. Er staat alleen, dat deze niet gelijkgesteld mogen worden aan de Bijbel. Maar juist die formulering veronderstelt dat we ze grote waarde toekennen. Beter inzicht hierin kan ons wijzer, bescheidenere ontspannender maken in & omgang met de Bijbel en de toepassing ervan op zaken vandaag.

Gemeenschappelijke belijdenis

Boeiend is het studieproject binnen F&O om te komen tot één gemeenschappelijke geloofsbelijdenis. Daaraan merk je trouwens dat de basisformule van de Wereldraad niet als belijdenis bedoeld is. Op basis van die formule startte in de jaren '70 juist het zoeken naar zo'n belijdenis.

In die jaren dacht men sterk 'contextueel'. Je manier van geloven hangt af van je situatie, je context. Het was de tijd van bevrijdingstheologie, zwarte theologie, en beginnende feministische theologie. Omdat er zoveel situaties zijn, leek het onmogelijk om één gemeenschappelijke belijdenis te vinden. Aan het eind van de jaren '70 gooide men het daarom over een andere boeg. Als je maar ver genoeg terug gaat in de tijd, hebben alle kerken

een stuk gemeenschappelijke geschiedenis. Kun je daarin geen belijdenis vinden waarin allen zich herkennen? Zo werd in 1979 overeenstemming bereikt over de geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel uit 381. Deze is de enige die tot het erfoed van alle kerken in de wereld behoort.

Nu moet je ook deze oude confessie volgens F&O dynamisch meenemen in de verschillende tradities. Dat laat ruimte voor grote onderlinge verschillen, waardoor dit resultaat in de praktijk minder eenheid betekent dan eerst lijkt. Aan de andere kant zijn in het proces van bezinning rond 'Nicea' wel degelijk opmerkelijke resultaten geboekt. Omdat 'Nicea' ook onze belijdenis is, moet dat ons wel interesseren.

Wie is God?

Eeuwenlang hadden de Oosterse en de Westerse kerken elk een eigen versie van de belijdenis van Nicea. De Westerse traditie heeft daaraan namelijk het zogenaamde 'filioque' toegevoegd. Wij belijden dat de Geest uitgaat van de Vader en de Zoon (dat is: filioque). De Oosters-orthodoxe kerken kennen de oorspronkelijk tekst. Binnen F&O hebben beiden elkaar op dit ingrijpende verschilpunt gevonden. Elk wist zich te verplaatsen in de visie van de ander, en de bijbelse bedoeling van de ander te ontdekken. Zo kwam er ruimte om samen te zoeken naar een formulering waarin 'Oost' én 'West' hun belang terugvonden.

Achter het standpunt van het Oosten bleek de angst te liggen dat de Geest ondergeschikt zou worden aan de Zoon en daardoor te weinig aandacht zou krijgen. Ook wilde het Oosten de Vader zien als de bron van de godheid. Het Westen werd gedreven door de wil om de Geest niet los te maken van de Zoon en daarmee van het Woord. Beide belangen bleken terecht. Toen vond men de volgende formulering: de Geest gaat uit van de Vader van de Zoon. Dat is de lijn

van het Oosten: de Geest gaat uit van de Vader. Maar tegelijk is de Vader alleen maat Vader in relatie tot de Zoon. Daardoor is ook het belang van het Westen veilig. Opmerkelijk is nog dat deze oplossing in beeld kwam doordat Oost en West zich aansloten bij een kerkvader uit de Oude Kerk, die voor beiden vertrouwd was, namelijk Athanasius van Alexandrië.

Wie is Christus?

Minder bekend zijn de recente lotgevallen binnen F&O van een andere oude controverse uit de kerkgeschiedenis. Die gaat over de persoon van Christus: moet je Hem vooral zien als God, als mens of beiden? Het concilie van Chalcedon uit 451 grensde de leer over Christus in twee richtingen af: in de richting van die kerken die Christus' mensheid benadrukten en daardoor zijn goddelijke en menselijke natuur van elkaar dreigden te scheiden. En in de richting van die kerken die vooral zijn godheid zagen en daardoor die twee naturen haast vermengden. Beide kerkengroepen vond je in het Midden Oosten. Ze raakten buiten de hoofdstroom van & kerk. Nog vandaag zijn ze bekend als Armeense, Syrische of Koptische christenen. Na veel studie bereikten verregaand woordigders van de Oosters-orthodoxe kerk en van deze kerken uit het Midden Oosten overeenstemming. Dat gebeurde in Wadi-el Natrun (Egypte) in 1989. Ook nu probeerde elke partij het waarheidselement van de ander te honoreren. En ook nu gingen de partijen samen terug naar een kerkvader uit de tijd dat het conflict nog geen scheuring was, in wie beiden zich nog herkenden. Dit keer betrof het Cyrillus van Alexandrië, die Christus typeerde als 'de ene natuur of persoon van Gods vleesgeworden Woord'.

Ook dit raakt ons eigen belijden. Rond de Vrijaking bestond onder ons de ambitie om in de leer over de drieënige God en over Christus

verder te komen, en zo mogelijk **verstarrende** stukjes theologie achter ons te laten. In dat licht vormen de ontwikkelingen binnen de Wereldraad uitdagingen aan ons. Bovendien **gaat** het hier niet om theologische **rek-** en **strek-oefeningen** maar om **geloofsvragen** die juist **vandaag** veel mensen bezighouden: wie is God? **welk** beeld heb je van Hem? **hoe** ken je Christus?

Doop

Het sprekendste studieresultaat bereikte F&O op de conferentie in Lima in 1981. De algemene assemblee van de Wereldraad in Vancouver uit 1983 nam dit over. Er **kwam** overeenstemming over doop, avondmaal, en **ambt**. Ook werd een liturgie opgesteld waarin het waardevolle van meerdere tradities vertegenwoordigd was. Rond de doop bestaan grote **verschillen**. De Oosters-orthodoxe kerken dopen kinderen en koppelen dat aan een zalving en handoplegging, als **symbool** van de Heilige Geest. Zij laten kinderen ook toe tot het **avondmaal**.

De Westerse kerken dopen **ook** kinderen, maar lieten **vanouds** geen **kinderen** avondmaal vieren. **Dat** kon pas na een **tweede** moment in je kerkelijke levensgang: eerste communie en **confirmatie** (Rome) of openbare geloofsbelijdenis (gereformeerden).

Daarnaast zijn er baptistische stromingen, tegenwoordig ook **binnen** de traditionele kerken. Zij dopen alleen volwassenen, koppelen doop en avondmaal, en kennen dus geen

kindercommunie.

In Lima **erkennen** allen dat in hun visie de traditie een grote rol speelt. Over de doop geeft de Bijbel geen uitputtende **informatie**. Daarom vond men het voldoende om het waardevolle uit al die **tradities** samen te brengen, en de overblijvende verschillen te zien als **@aditie-lijnen** die aile een mogelijke uitwerking geven, zonder dat ze elkaar principieel uitsluiten.

Men koos de **volwassendoop** als het bijbelse model voor de **doop**. Daarmee wees men **niet** de **kinderdoop** af. Maar die komt ter sprake binnen het kader van de **volwassen** doop. **Ook** zag men een onverbreekelijke relatie tussen doop en avondmaal. Allen erkenden dat de doop vraagt om persoonlijk geloof, en tegelijk dat geloof altijd moet groeien. Daarmee honoreren voorstanders **van** de kinderdoop het **waarheidselement** van baptisten, terwijl het Oosten en **Rome** zo **toe**geven dat een persoonlijke geloofsbelijdenis belangrijk is. Omgekeerd zeggen baptisten ermee dat ze het moment van de volwassen **doop** niet mogen isoleren uit de hele weg van het geloof, terwijl **gereformeerden** datzelfde niet mogen doen met het ogenblik van openbare geloofsbelijdenis. Verder vindt F&O dat de **doop** in de eredienst thuishoort (wat nergens in de Bijbel staat, zodat de **praktijk** in de verschillende kerken op dit punt varieert). Ook moet de symboliek van het water duidelijk zijn, al mag elke cultuur eigen expressiemiddelen zoeken (dit in verband met de vragen rond onderdompeling, **toege-**

voegde ceremonies bij Rome en het Oosten, en nieuwe vormen binnen kerken uit de Derde Wereld). Deze consensus vind ik **minder** overtuigend is **dan** de eerdere die ik noemde, ai zijn de accenten wel schriftuurlijk. Maar ze kunnen de **grote** verschillen **rond** de doop niet echt overbruggen. Am de andere kant is de problematiek herkenbaar. Ook wij stuiten op tegenstanders **van** de kinderdoop. **Ook** in rechtzinnige hoek **klinkt** soms de mening dat de Bijbel hierover zo open **is**, dat **je** er **meerdere kanten** mee op kunt. Anderen zijn ervoor dat **kinderen** avondmaal vieren. Verder vragen jongeren steeds vaker kritisch door wat eigenlijk de bijbelse basis is **voor** de gewoonte van een openbare geloofsbelijdenis. En zijn er in onze cultuur met z'n langdurige adolescentiefase en z'n problematiek van uitgestelde volwassenheid misschien ook andere vormen denkbaar?

Avondmaal

Rond het avondmaal **staan** de kerken uit de Reformatie tegenover zowel Rome als het Oosten. Ook hier probeert Lima **waarheidselementen** uit beide visies recht te doen. Rome **benadrukt** dat Jezus' zelf **aanwezig** is en dat de kerk in zekere **zin** Golgotha **herhaalt**. De Reformatie legt meer nadruk op het gedenken van Golgotha. F&O stelt dat in het avondmaal Christus handelt door middel **van** de vreugdevolle viering **van** de **kerk**. **Daarin** zit de erkenning dat **Christus** zelf tegenwoordig is, dat de kerk handelt, en

Drs. H.H. Wubs, Harderwijk:

"Geef met uw gift de (nagenoeg failliete) Hongaarse Gereformeerde Kerk meer ruimte voor met name de geloofsofvoeding van de jeugd van de kerk. Daaraan is grote behoefte"

Hulpactie

Hongaarse Christelijk Onderwijs

GIRO 571777

Postbus 455 • 3770 AL Barneveld

Tel.: 0342 42 35 70

dat het avondmaal een maaltijd van vreugdevol gedenken is. Van Christus' offer wordt gezegd dat het 'eens en voorgoed' heeft plaatsgehad. Tegelijk komt men Rome tegemoet door op grond van de instellingswoorden uit te spreken dat Christus in het avondmaal meer aanwezig is dan elders. Die aanwezigheid van Christus is geen vanzelfsprekend gegeven: het heeft alles te maken met het gebed tot de Vader (dat is een rooms belang) en het werk van de Geest (dat is een protestants belang).

Ook dit resultaat vind ik niet overtuigend. In de eerste plaats is het een gekunstelde evenwichtsconstructie, waarbij de taal bruggen slaat die er in werkelijkheid niet zijn. Verder is mijn indruk dat 'Lima' in de kern van het verschil de lijn van Calvijn kiest, wat betekent dat Rome en het Oosten het onderpit moesten delven: achter de overbruggende formuleringen schuilt een duidelijke keuze.

Overtuigender is de toenadering op liturgisch gebied. De 'Lima-liturgie' ziet de eredienst als een elips met twee brandpunten: prediking en avondmaal. De protestantse kerken erkennen daarmee dat het avondmaal eigenlijk elke zondag gevierd moet worden, terwijl Rome en het Oosten de prediking herwaarderen.

Lima heeft geprobeerd avondmaalsgemeenschap binnen de Wereldraad mogelijk te maken. Daarvan houdt echter de Oosters-orthodoxe kerk zich afzijdig. Daar meent men dat het avondmaal geen instrument mag zijn op weg naar eenheid, maar alleen een uitdrukking van eenheid die er daadwerkelijk is. Tijdens de assemblees van de Wereldraad zijn er daarom tot nu toe altijd twee afzonderlijke vieringen geweest.

Dat standpunt van de Oosterse kerk zal bij gereformeerden herkenning oproepen. Benaderen wij dat niet ook altijd? Avondmaalsgemeenschap kan pas als we kerkelijk één zijn. Ook de liturgie kreeg onder ons inmiddels aandacht, waarbij de

verhouding tussen prediking en avondmaal een belangrijk thema blijkt.

In de lucht

In het volgende artikel noem ik nog enkele voorbeelden. Nu al stel ik vast, dat de Wereldraad bezig is met zaken die ons evengoed aangaan.

Ik doe niets af van mijn oordeel dat de Wereldraad deze thema's benadert met ongereformeerde uitgangs-

punten waarbij je je niet thuis kunt voelen. Er blijkt grote afstand, met name doordat de Bijbel en het goede gebruik van de Bijbel niet tot hun recht komen. Toch moeten we daarnaast wel erkennen, dat de meeste vraagpunten ons niet vreemd zijn. Al is het in een ander kader en op een andere manier, wij zijn gedeeltelijk met hetzelfde bezig. Kennelijk zitten bepaalde onderwerpen in een bepaalde tijd 'in de lucht', ook in de onze.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijke

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 0734 12 21 66

MARTIN BUCER OVER HUWELIJK EN ECHTSCHIEDING EEN STEM MET EEN ACTUELE BOODSCHAP!

B
boekbespreking

Terwijl de gereformeerde Generale Synode van Berkel en Rodenrijs zich straks zal huigen over een deputatenrapport betreffende het thema van de echtscheiding, is her een zaak van belang om ook naar de woorden van Martin Bucer, de hervormer van Straatsburg (1491-1551), te luisteren. Dat wordt ons vandaag bijzonder gemakkelijk gemaakt door de dissertatie uit 1994 van dr. H.J. Selderhuis, nu nog christelijk-gereformeerd predikant te Zwolle, maar over enige tijd werkzaam als hoogkraar aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn – als opvolger van prof. dr. W. van 't Spijker.

De wil van God en het heil van de naaste

Het mag de lezer van het gereformeerde deputatenrapport eigenlijk verbazen dat aan Martin Bucers standpunt over huwelijk en echtscheiding helemaal **geen** aandacht is besteed. Andere theologen uit de eeuw der Reformatie en daarna krijgen die wel. Het was best de moeite waard geweest om naar Bucers opvattingen te luisteren. Maar dat kan alsnog: straks in de bespreking ter synode! Want men hoort uit Straatsburg een strijder **die opkomt voor de eer van God én voor het heil der mensen**. Het is **goed** om zijn stem mee te verwerken in onze actuele standpuntbepaling, waarin we – net als Bucer zelf – afstand dienen te houden tot 'Rome' en andere wetticismistische valstrikken.

'God geve dat wij boven alles Zijn wil begeren, in acht nemen en nakomen. Amen.' Met deze woorden geeft Martin Bucer de lijn aan waarin hij zich in heel concrete situaties wil bezighouden met grote levensvragen omtrent huwelijk en echtscheiding. Het is tegelijk de toonzetting die kenmerkend ge-

noemd mag worden voor heel de Reformatie. Geheel in deze lijn staat dan ook de bij de promotie verdedigde eerste stelling van Selderhuis: 'De reformatie van het huwelijk is voor Bucer een onmisbare voorwaarde voor de reformatie van kerk en maatschappij'.

Nu is er in de loop der jaren al wel eens – meestal terloops – iets beweerd of gesteld over de huwelijksopvattingen van Bucer. Veel auteurs stelden zich dan negatief op. Maar het is zonder meer **onbevredigend** dat er dan zo weinig systematisch onderzoek aan ten grondslag ligt. Dat begint eigenlijk al bij de **persoon van Bucer**. Hij gold lange tijd als een grote onbekende. De herdenking van zijn 500e geboortedag (in 1991) heeft daarin gelukkig wel wat verbetering gebracht. En in de leemte m.b.t. onze kennis van Bucers huwelijksopvattingen is nu voorzien door het proefschrift dat ds. H.J. Selderhuis aan de Apeldoornse Theologische Universiteit verdedigde. Het boek ziet er zeer verzorgd uit en het lezen ervan is bepaald geen strafexercitie.

Kort inhoudsoverzicht

De auteur start zijn betoog met een stevige, beknopte uiteenzetting van de rooms-katholieke theorie en praktijk van het huwelijksvraagstuk. Daarna komt de Reformatie in beeld, waarin de hoofdfiguren Luther, Zwingli en Bullinger worden besproken, die in de ogen van Rome allen onwettig getrouwd **waren**. Daarnaast **ook** aandacht voor Erasmus die trouwens ongehuwd bleef. Deze kritische christen-humanist heeft namelijk grote invloed op Bucer uitgeoefend. Vergeleken met de RKK was Erasmus met zijn felle kritiek op het monnikenwezen **én** z'n positieve waardering van het huwelijk onorthodox. En Bucer **evenzo**.

Na een helder en vlot geschreven biografisch hoofdstuk over de 'onbekende' hervormer van Straatsburg (pag. 69-137), **besteedt Selderhuis** aandacht aan Bucers eigen huwelijksleven. Hij trouwde twee keer, eerst met **Elisabeth Silbereisen** (van **wie** we betrekkelijk weinig weten), na haar overlijden in 1542 (aan de pest...), tegelijk met vijf van haar kinderen) huwde **Bucer Wibrandis Rosenblatt**, de **weduwe** van zijn collega **Wolfgang Capito**.

Vervolgens besteedt Selderhuis de nodige aandacht **aan** de officiële adviezen van Bucer inzake huwelijkskwesties (men denke bijv. aan Calvin die mee op zijn advies in 1540 trouwde met **Idelette van Buren**), waarin het advies m.b.t. de bigamie van **Philips van Hessen** wel de meest in het oog lopende is geworden.

Na deze min of meer biografische inleiding steekt de schrijver de spade diep de grond in en vervolgt met de systematische weergave van Bucers visie op huwelijk en echtscheiding (pag. 189-388). Deze royale uiteenzetting vindt plaats op grond van bestudering van alle – gedrukte en ongedrukte – werken van Bucer.

Niemand leeft voor zichzelf!

De 16e eeuw verschilt in ethisch opzicht nauwelijks van de onze. In hoeveel huwelijken is er – ook toen al – geworsteld om de **eenheid** te bewaren tussen man en vrouw? Om te bewaren wat God samengevoegd had! En hoe vaak hoort men niet van spanningen die een – soms zondige – uitweg zoeken. Nu is het heel wel mogelijk om die spanningen voor een deel te herleiden tot onnodige moeiten vanwege het canonieke recht **van** de RKK. En dan denken we echt niet alleen aan het verplichte celibaat voor de geeste-

lijkheid – waaraan velen uit die stand zich **onttrokken** door er een seksueel losbandig leven op na te houden (onder betaling van de **gebruikelijke boetes**).

Evenwel, spanningen alleen maar wijten aan schadelijke gevolgen van het **na** leven van de officiële regels van de RKK is te gemakkelijk. Het huwelijksleven van christenmensen staat altijd onder spanning; nl. vanwege de zonde die in ieder mensenleven zijn boze werk doet. En als de zonde niet in geding is, kan men bepaalde spanningen ook wijten aan lichamelijke en psychologische – ren die een gezond huwelijksleven in de weg kunnen staan.

Juist in deze materie leert men Bucer goed kennen. Een huwelijksleven waarin de liefde – ook de lichamelijke – niet tot **ontplooiing** of **bloei** kan komen. Wat moet een gelovige dan doen?

Hoe gaat hij **dán** om met de door God gestelde **normen**? Normen die in de 16e eeuw aan iedere kerkgangster bekend werden door de (voor)lezing uit de Bijbel.

En dan te bedenken dat de reformatoren streefden naar een **christocratische** samenleving: beheerst door de liefdewet van de Heiland!

Pastorale echtscheidingsgronden

In dat reformatische streven past Martin Bucer uitstekend. Hij was een pastor in hart en nieren. Hij stond midden in het leven en kende zelf het onweerstaanbare verlangen naar huwelijksliefde. Bucer erkende dat als een gave van God, waarin de liefde een wederkerige zaak dient te zijn. Maar als nu die wederkerigheid ontbreekt? Kunnen er dan wegen zijn om dit soort huwelijken te ontbinden? Of er een tweede huwelijk naast te accepteren, zoals in het geval van de landgraaf van Hessen? In sommige gevallen blijkt Bucer heel tolerant te zijn. Voor sommige buitenstaanders te tolerant. Maar erkend moet worden dat Bucers tolerantie begrensd is. Steeds is de wederkerigheid van de huwelijksliefde het centrale ijkpunt. Waar die ontbreekt, moet men constateren dat mensen echt alleen maar voor zichzelf leven! En waar Bucer juist uitgaat van het

'Niemand leeft voor zichzelf', komt hij tot de mogelijkheid van het toelaten van echtscheiding! Hij denkt aan de volgende echtscheidingsgronden:

- verlating door buitenlandse reizen door soldaat of handelaar;
- de verbanning van de echtgenoot;
- psychische en lichamelijke ziekte waarbij geen seksuele gemeenschap meer mogelijk is;
- agressief ongeloof van de partner;
- zware mishandeling;
- bijzondere roeping tot evangelieverkondiging in het buitenland;
- criminele daden, o.m. ook abortus door de vrouw geweld.

De hier veelszins achterliggende huwelijkspraktijk wordt gekenmerkt door 'verwording'. En daarin moeten de zwakken (meestal de vrouw en de kinderen) beschermd worden. Onschuldigen hebben zo het recht een nieuw, echt huwelijksleven te beginnen.

Maar zelfs voor de schuldigen maakt Bucer ruimte. Zij zullen ook weer moeten gaan trouwen, om niet te vervallen in ergerlijke (seksuele) zonden. En daarmee vallen onder het oordeel van God! Steeds is bij Bucer het pastorale motief beslissend aanwezig in de beoordeling van moeilijke situaties.

Selderhuis stelt dan ook terecht:

'De voor Bucers theologie zo kenmerkende spanning tussen de gebondenheid aan de wet Gods en de vrijheid door de Geest Gods is tastbaar in elk huwelijkstractaat en in elk concreet advies' (pag. 392).

Daarin ging Bucer verder dan de andere hervormers. In de ogen van Rome stond hij het verst van de kerkelijke normen af. Iemand als de felle Leuvense hoogleraar en inquisiteur Ruard Tapper (plm. 1555) rekent Bucer tot de ketters die Erasmus volgen in de nieuwere uitleg van 1 Kor. 7. Tapper heeft met name kritiek (vanuit het canonieke recht) op Bucers opvatting dat echtscheiding geoorloofd is als een man geen echtgenoot of een vrouw geen echtgenote meer kan zijn. Hier botsen dus pastorale overwegingen met kerkelijk-juridische stellingen.

Door allerlei – niet altijd meer op te helderen oorzaken – is de in-

vloed van Martin Bucer inzake een reformatische huwelijksethiek zeer beperkt gebleven. De 17e-eeuwse Engelse dichter John Milton heeft met het uitgeven van een aantal teksten uit Bucers werken nog een mislukte, maar voor hemzelf wel nuttige poging ondernomen om diens echtscheidingsopvattingen te populariseren. Maar daar bleef het tot nu toe bij. De puritein Milton verdedigde zowel zijn keus voor de ontbinding van zijn eigen huwelijk. Echtscheiding was in de protestantse kerken net zo moeilijk te realiseren (geweest) als in de RKK.

Stellingen

De dissertatie van Selderhuis is voor een tamelijk breed publiek geschreven. Een enkele stelling geven we nog graag even door.

Stelling 14 luidt: 'Een theologie die zich ervan bewust is dat de mens naar Gods beeld geschapen is, zal zich weten te bewaren voor een spreken waarin God gelijkvormig wordt gemaakt aan het beeld van de mens'.

Stelling 19: 'Als er voor predikanten net zoveel gebeden zou worden als &t er doorgaans over hen gepraat wordt, zal hun **werkdruk** aanzienlijk afnemen'.

Stelling 20: 'De jeugd der kerk wordt geen dienst bewezen als in plaats van een catechismusdienst een jeugddienst wordt belegd. Er zijn immers geen betere jeugddiensten dan catechismusdiensten'.

De prijs van dit proefschrift is 'onwijs' laag, zeker gezien de omvang en de stevige uitvoering. Niets dan lof daarvoor.

Bucer hoeft niet het laatste woord te hebben – maar we rekenen hem graag onder hen die door hun opvattingen in aanmerking komen om te worden bestudeerd.

N.a.v.: H.J. Selderhuis, *Huwelijk en echtscheiding bij Martin Bucer* (diss ThU-Apeldoorn), ISBN 90-5030-407-9. Uitg. J.J. Groen, Leiden 1994; 437 pag., prijs f. 39,50.

JAARBOEKEN NEDERLANDS PROTESTANTISME NA 1800

H. Veldman

B boekbespreking

Het wetenschappelijk onderzoek naar de kerkgeschiedenis van de 19e en 20e eeuw levert niet alleen stevige dissertaties op, maar even- goed kleinere publicaties die soms bijzonder belangwekkende facetten belichten. Een bundeling van deze helder geschreven onderzoeksresultaten treft men aan in het Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800 (redactie prof. dr. D.Th. Kuiper c.s.). Daarvan liggen de delen 2 en 3 al enige tijd op aankondiging te wachten.

Jaarboek 2, uitgekomen in 1994, bevat op het eerste gezicht een grote mengeling van onderwerpen. Lokale geschiedenis, zoals die van orthodox-Delft rond 1840, beschreven door R. van der Laarse, verder veel aandacht voor het Réveil. Dat begint dan met de bijdrage over de belangstelling in Réveil-kringen voor het 'Heilige Land', door H. Reenders. terwijl het Réveil ook aanwezig is in de bijdrage van J. Vree over de relatie Hendrik Pierson-Abraham Kuiper. Verder is daar het artikel van D.Th. Kuiper over 'Sporen van het Réveil in de Gereformeerde Kerken', waarin getracht wordt op de verschillende antwoorden op de vragen inzake de verhouding kerk, staat en samenleving. De bekende, ja boeiende, persoonlijkheid van de NCSV-voorman H.C. Rutgers (eigenlijk ook een Réveil-figuur in de gereformeerde wereld), wordt aan ons voorgesteld door A.J. van den Berg. De bundel wordt afgesloten met een beknopte studie van J.P. Zwemer over de relatie tussen de SGP en de Nederlandse vakbeweging (1945-1970), waaruit blijkt welke spanningen er lagen die leidden tot de oprichting van de Refor-

matorisch Maatschappelijke Unie. Jaarboek 3 (1995) heeft wel een verbindend thema: de Nederlandse protestanten en de Tweede Wereldoorlog. Hierin aandacht voor de lotgevallen van joden en christen-joden die wilden ontkomen aan de vernietigingskampen, beschreven door G.C. Hovingh; het draagt de fraaie titel 'Een stukje van een oor uit de muil van den leeuw'. Vervolgens bespreekt G.R. Zondergeld de houding van de VU in de eerste jaren van de Duitse bezetting en gaat de bekende G. van Roon in op de vraag 'Wraak of verzoening?', daarbij het oog gericht op de Nederlands-Duitse oecumenische contacten tijdens en direct na de oorlog. Dan volgt een veel minder vanzelf- maar wel informatieve, bijdrage over de invloed die de oorlog heeft gehad op de pogingen om de Nederlandse Hervormde Kerk te reorganiseren; auteur is mevr. H. Oostenbrink-Evers. Die kerkrechtelijke reorganisatie kwam er (pas) in 1951.

Ook vindt men in deze bundel een uitvoerige bijdrage over lokale geschiedenis, nl. die over Gereformeerd-Utrecht in de oorlogsjaren, door H.J.Ph.G. Kaajan. Daarin o.m. aandacht voor NSB-ers die lid waren van de Geref. kerk, maar tevens voor de ontwikkeling van de kwesties die leidden tot de Vrijmaking in Utrecht-1945. De visie van de gereformeerde premier Colijn komt naar ons toe via een bijdrage van H.J. Langeveld over de mogelijkheid van een Duit- op ons land (1933-1940).

'Gaaf U maar rustig slapen', luidt de titel. Toch weer interessant, al wordt men niet uitdrukkelijk g&formeerd over Colijns houding ná de intocht van de Duitsers. Dus

wachten we een vervolgstudie maar rustig af.

N.a.v.: D.Th. Kuiper (red.), *Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme na 1800. Deel 2*: ISBN 90-242-8473-2; *deel 3*: ISBN 90-242-2275-7. Prijs in beide gevallen f 39,50.

Kleintje

R. ter Beek

HOOG WATER

In het voorjaar krijg ik altijd iets gulzigs. Ik wil naar buiten, geuren proeven, kleuren zien. Dit jaar aarzelen de geuren en de kleuren, Het is te koud. Niet het voorjaar, maar de generale synode trekt me nu naar buiten. Ik fiets naar Berkel. 's Morgens heen, tussen de scholieren door en er tegenin. 's Avonds in het donker terug. Van mijn huis in Capelle naar De Bron, het kerkelijk centrum van de Gereformeerde Kerk te Berkel en Rodenrijs, is ongeveer 40 minuten fietsen. Op de kaart volg ik een bijna rechte lijn. Recht maar dwars. Alles loopt hier van noordoost naar zuidwest. De Rotte. De oude wegen en de A20, de spoorlijn. Ik fiets daar dwars doorheen. Langs de Capelseweg. Onder de spoorlijn door. De snelweg. Langs het Revis College, reformatorisch onderwijs op de grens van de muziekinstrumentenbuurt (de piccolo). Via een stukje Wollefoppenwegrichting Rotte. Dan klimmen. Zes meter? Acht? Tussen Capelle en Berkel moet ik een berg over. De Rotte, hoog ingesloten binnen zijn kades, klemgezet door huizen. De top is de bolle rug van een houten brug. Langs het water staan de bloeizuiltjes van het Groot Hoefblad. Vandaag kleumen ze in & dunne zon. Paars.

Synode-impressies

'Nee, dat **meen** je niet!' We staan te koffiedrinken in de hal van de kerk. Een onordelijke groep mensen rond een koffietap. De broeder naast me krijgt juist van een lid van het synode-bestuur (moderamen) een pak papier van 5 centimeter dik aangereikt. Z'n kopje koffie staat ervan te trillen. Maar net op tijd weet hij en z'n koffiën de stukken te redden. Hij moppert nog wat na. 'Ze hadden me gevraagd of ik er nog wat bij kon hebben, en dat was wel goed, maar dit...' Het bestuurslid hoort het al niet meer. Die is tussen de andere koffiedrinkers verdwenen. Op jacht met nieuwe stukken.

Zesendertig mannen keurig in het pak. Zo zitten we netjes in twee rijen bij de openingsceremonie. Sommigen in een blij kleurtje lentegeel. De meeste in saaie mannentinten van grijsgroen tot beigebruin. Representatief en heel verantwoordelijk.

Een dag later ziet het er al heel anders uit. Jasjes hebben plaats gemaakt voor truien. Hemdsmouwen komen in beeld. Slobbertruien en uitgelubberde vestjes hangen om de tanige schouders en spannen om de bolle buiken. Synodeleden in werkkleding.

Maar hier en daar blijft een lintje in zicht. En aan tafel heb je tijd voor wat meer persoonlijke aandacht. Het lintje blijkt gegeven voor jaren trouwe dienst in de burgerlijke gemeente. De één is net met & VUT en een ander al een tijdlang met pensioen. In het maatschappelijk leven is ervaring opgedaan als directeur, als corpschef, als manager, als veehouder. Het zijn mannen met gezinnen en eigen families. Bij de gezamenlijke openingen morgens

krijgt een broeder een blijk van meeleven. Rouw in de naaste familie. In de loop van de dag is er telkens even persoonlijke belangstelling. Het doet goed om daar ook in deze kring aandacht voor te hebben. Een ander is juist op a p o r - den. Een derde meldt zich afwezig voor het huwelijksfeest van één van zijn kinderen.

Als mannen samen aan het werk. Samen ook in gebed. En dan staan we er samen bij als kleine kinderen voor God. We dragen elkaar en hen die thuis zijn op aan de zorg voor onze Vader. We vragen om liefde en wijsheid. Omdat we mensen zijn en mensen willen blijven zien achter de stukken.

Werkverdeling

Het is een eer om naar de synode afgevaardigd te worden. De kerken stellen vertrouwen in je. Allerlei belangrijke zaken komen op je af. Is dat niet een voorrecht om daar je tijd aan te geven? Voordat je er aan begint lijkt dat misschien zo. Op afstand is het ook zeker waar.

Maar op de tweede dag zijn we allemaal aan het werk.

En daar zit ik dan met stuk Ag 12.34.56. Omvang 2 pagina's met 20 pagina's bijlagen. Het is één van de 288 ingekomen stukken.

Sommigen niet meer dan een briefje. Andere hebben & omvang van heb boekwerken. Opeens moet ik daar iets van vinden. Heb ik daar om gevraagd?

Met 36 mannen 288 stukken bespreken, dat vraagt natuurlijk een goede werkverdeling. Volgens de beschreven werkwijze in de huiselijke regeling worden er een vijftal commissies gevormd. De

stukken worden over die commissies verdeeld. Tevoren is daarover nagedacht door de voorbereidingscommissie van de kerk te Berkel en Rodenrijs. De kerkeraad van Berkel had zich opgegeven. Maar de broeders en zusters hebben van tevoren ook niet geweten waar ze aan begonnen! Twee maanden voor de aanvangsdatum leek het nog te overzien: enkele tientallen stukken. Maar in de laatste weken begon het in de honderden te lopen! Het is nauwelijks te becijferen wat er aan tijd en moeite is gaan zitten om al dat materiaal zorgvuldig aan te bieden aan de synode.

Geholpen door deskundigen a - ring van de vorige synode hebben de mensen in Berkel de stukken verdeeld in vijf porties. Maar de meest uiteenlopende onderwerpen kwamen op deze manier bij een commissie terecht. Het nieuw aangewezen bestuur van deze synode bedacht een variant op de werkwijze. Het leek erop dat de snikken ook thematisch te ordenen zouden zijn. Daar zijn ze ook snel uitgekomen. Onder vijf rubrieken zijn de stukken nu ondergebracht. Elke commissie heeft een eigen naam meegekregen:

commissie-1 heet 'huwelijk en gezin': ze houdt zich o.a. bezig met het rapport 'chtscheidingszaken', met het vrouwenstemrecht, met het huwelijksformulier; commissie-2 heet 'liturgie' en bereidt de behandeling voor van de zaken over de erediensten, de zegengroet e.d.;

commissie-3 heet 'opleiding': zij kijkt naar het werk van de Theologische Universiteit, de financiële ondersteuning van de studenten, de missiologische opleidingen en het internationaal instituut voor theolo-

Foto en tekst R. ter Beek

*Ds. Tj. Boersma van Drachten-Zuid/Oost, afgevaardigde door de particuliere synode Friesland. Op deze foto nog onwetend. Nu: de praeses. De nestor. De oudste. De stemmen staakten woensdag 10 april: 18-18. Hij moest het worden, vanwege zijn leeftijd. En liet dus ds. Niemeijer (*1955!) alsnog ver achter zich. Hij wordt november dit jaar 65 en gaat zo de Here wil volgend jaar met emeritaat. Hij opent elke dag de synode. Geeft een psalm of gezang op, leest uit de eerste brief van Petrus en gaat de synode in de naam van Jezus Christus voor naar de troon van God. Oudste: een goed werk.*

gische training (IRTT); commissie- 4 heeft onder de benaming 'diakonaat en buitenland' de taak om een vijftal deputaatschappen te volgen en te controleren: dat van diakonale zaken, van buitenlandse betrekkingen, van synodale publicaties, van steun aan evangelisatieprojecten en van zendtijd voor de kerken;

commissie-5 tenslotte heet simpelweg 'kerk' en houdt zich bezig met de kontakten met de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken.

In zo'n globaal overzicht ziet het er best goed uit. Ieder kreeg ook gelegenheid zijn voorkeur voor een commissie op te geven. Naar beste kunnen en weten zijn de krachten

verdeeld. Zo konden op de tweede dag de commissies aan het werk gaan. We hebben eerst een kennismakingsronde gemaakt. Wat voor mannen, kerkelijke ervaring zit er bij elkaar? Welke interesse deed ons kiezen voor deze commissie? Toen is ook intern het werk verdeeld. Daarom zit ik hier op mijn stuk. Daar was ik zelf bij betrokken. Ik ben hier op m'n plek.

Terug naar het geheel

Volgende week is het de week van de A-viertjes. Ieder synodelid heeft dan over zijn onderwerp een A-viertje geproduceerd. Daarop wordt aangegeven wat er moet gebeuren met deze zaak: behandelen? en hoe dan? wat zijn de grootste knelpunten? moet er een voorbespreking plaatsvinden, bij voorrang of kan het ook wat later? Op basis van al die A-viertjes krijgt het synode-bestuur een overzicht van het werk.

Een week van veel voorwerk dus. Eerst maar eens inlezen. Dan tijd nemen in de commissie om de eigen bevindingen rond te praten. En gaandeweg groeit inzicht. Van de stukken komen mensen en belangen weer in beeld.

Maar wat ik vind is daarom nog niet de mening van heel de vergadering. Dus moet ik een besluit voorbereiden. Het concept wordt in de commissie besproken. Na instemming door het bestuur kan het dan aan de vergadering worden voorgelegd. Soms is de zaak simpel. Meestal niet. Dan vraag het wat meer. Dan komt het erop aan om goed te luisteren naar elkaar. Ook anderen hebben hun mening over deze zaak. Wat vinden we er met elkaar van? In die fase wordt het synodewerk echt interessant. Dan kan ook de publieke tribune meeluisteren. De pers verslag doen enz. enz.

Maar laat ik nu eerst nog maar even goed op dit stuk gaan zitten. Wat moet ik hiermee? Wordt vervolgd. Berkel, vrijdagmiddag

M

meegelezen

Inscherpen

In het aprilnummer van *Tijdschrift*, het jongerenblad van de *Hervormde Gereformeerde Jeugd Bond* vertelt drs. M. van Campen over de opvoeding in het geloof. Hoe gaat dat in Israël?

Maandagmorgen. Het is een drukte van belang in Jeruzalem. Tal van joodse gezinnen reppen zich in de richting van de Klaagmuur. Bussen voeren honderden toeristen aan die getuige willen zijn van het schouwspel dat zich daar gaat afspelen. Het is ook een fascinerend gezicht. Joodse jongens lopen met een stralend gezicht over het plein van de Klaagmuur. Een gloednieuwe gebedsmantel, de talliet, dragen ze om hun schouders. De gebedsriemen, de tefillien, zijn voor de eerste keer om hun armen en voorhoofd gewikkeld; een grote, kostbare Torarol is in hun armen geklemd. Blijde familieleden omringen de jongen, en sommigen strooien suikergoed in het rond.

Wat is er aan de hand? Het feest van *bar mitswah* is aan de gang. Een hoogtepunt in het leven van iedere joodse jongen als hij dertien jaar wordt. Bar mitswah betekent 'zoon van de wet', 'zoon van de opdracht'. Vanaf dat moment mag hij zich een volwaardig lid weten van de joodse gemeente. Hij heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen om voortaan te leven volgens de geboden van God.

Laten we de gebedsriemen die zo'n joodse jongen draagt, eens wat van dichterbij bekijken. Op iedere riem blijkt een klein, zwart, kubusvormig doosje te zitten. Een huisje van leer, waarin stukjes perkament zit-

ten opgesloten. Het zijn bekende woorden die daarop staan geschreven. Ze zijn afkomstig uit Deuteronomium 6, waar we de kernbelijdenis van het jodendom tegenkomen, het *sjema jisraeel* (vs. 4-9).

Niet vergeten

Als je de verzen 4-9 leest, valt op dat het jodendom dit gedeelte heel letterlijk heeft genomen. Vandaar die gebedsriemen met leren huisjes. En daarom ook aan iedere deurpost van joodse huizen een koker-tje met stukjes perkament, de *me-soezah*. Het zijn allemaal symbolen die de jood herinneren aan zijn roeping van Godswege: de woorden van de Heere niet te vergeten, maar die in de praktijk te brengen. Altijd en overal.

Die twee gebedsriemen, één op de linkerarm en één tussen de ogen, zeggen telkens weer tegen hem: Stel je denken en je doen in dienst van God. Dat kokertje aan zijn deurpost roept hem keer op keer toe: Vergeet Gods woorden niet als je je huis binnenkomt en ook niet als je naar buiten gaat, naar je werk of naar je vrijetijdsbesteding. Wij kijken daar misschien wat vreemd tegenaan. Als christenen gebruiken wij deze voorwerpen niet. Maar de boodschap van dit bijbelgedeelte gaat ons wel degelijk aan. In feite is onze roeping precies dezelfde. God liefhebben, Zijn woorden horen en doen, daar komt het ook voor ons op aan.

Dan is het wel belangrijk dat je Gods woorden ook kent en kunt toepassen in het leven van elke dag. En dat komt je niet aanwaaien. Dat moet je leren. Geloven houdt een permanent leerproces in. Dat wil de Heilige Geest gebruiken

om ons tot geloof te brengen en ons geloof te verdiepen.

Het gedeelte uit Deuteronomium 6 maakt dat heel duidelijk. Het bergt een geweldige opdracht in, zowel voor de ouders als voor de kinderen. Want aan leren zitten twee aspecten. Het heeft te maken met ouders die hun kinderen onderwijzen én kinderen die leerling willen zijn.

Inscherpen

Wanneer moet het onderwijs in het gezin beginnen? De joodse geleerde Maimonides (hij leefde in de 12e eeuw) geeft daarop een antwoord: zodra het kind begint te praten. Zo jong mogelijk dus. Mozes gebruikt voor dit leerproces in gezinsverband een opmerkelijke uitdrukking. Ouders moeten hun kinderen de beloften en de geboden van God *inscherpen*.

Het doet me onwillekeurig denken aan een stuk hout dat je wel eens vindt tijdens een boswandeling. Tot je verbazing staat er een naam ingegrift. Iemand heeft al lopend de letters met zijn mes in dat hout uitgesneden. Wie weet hoe lang geleden al, maar je kunt de naam nog heel duidelijk lezen. Dat is wat Mozes bedoelt met inscherpen.

Ouders kunnen niet volstaan met hun kinderen naar de kerk te sturen en naar de catechisatie. Je moet er eens op letten hoeveel nadruk de Bijbel legt op de *huishogedienst*. Niet alleen in Deuteronomium 6 komen we die opdracht tegen, maar ook op tal van andere plaatsen. Calvijn is dat al opgevallen, en het bracht hem ertoe het gezin te vergelijken met een 'kleine gemeente'. Een prachtige gedachte. Het gezin een kleine gemeente, een 'kerkje in de kerk', waar ouders en

kinderen samen de omgang met God beoefenen.

Spannend

Samen de Bijbel lezen, samen bidden, samen **zingen**. En niet te vergeten: het **onderlinge** gesprek **aangaan**. Dat **was** vooral de roeping van de ouders in Israël. Om het gesprek met hun **kinderen** gaande te houden. Tijdens de grote feestdagen werd **verteld** over de machtige daden **van** God. Op het paasfeest bijvoorbeeld. Dan vertelde vader over de uittocht, over die wonderlijke bevrijding van het joodse **volk** uit de slavernij van de farao. En zo gaat het nog altijd in de **joodse gezinnen**. Want de verhalen uit het verleden zijn bedoeld als krachtbron en richtingwijzer voor het heden.

Als **we** zo in het gezin over de Bijbel spreken, wordt het pas echt boeiend en spannend. Want dan krijgen de woorden van God zeggingskracht voor het leven **van** elke dag. Het gaat ons persoonlijk raken en we kunnen er wat mee in onze studie of in **onze** werksituatie, in de keuze van vrienden en van onze muziek. **Dan** zoeken **we** samen naar de goede beslissing als het gaat om **tv-kijken** en de besteding van ons geld. Kortom, het Woord van God krijgt zeggenschap over heel ons doen en laten.

Lofprijzing

Ds. A. van der Dussen schrijft in *Beweging*, het blad van de **Stichting** voor Reformatorische Wijsbegeerte van maart 1996 over *Lofprijzing*. Wat houdt dat begrip eigenlijk in?

Wie wil weten wat lofprijzing is, **kijkt** naar de huldiging van een kampioen geworden **voetbalteam**. In eigen land hebben wij dat **meermalen** zien gebeuren: een enorme menigte stroomt samen om de helden **toe** te juichen. Uitzinnig enthousiasme maakt zich van **mensen** meester; met heel hun lichaam **uiten** zij hun vreugde en **trots**. Iedereen vergeet op dat moment zich-

zelf, **en** is met tienduizenden anderen verbonden in adoratie. Zo is ook de lofprijzing van God veel meer dan dat mensen, in een liedboek turend, een hymne meezingen. Wie God werkelijk **lofprijst**, is in innerlijke bewogenheid op Hem betrokken en **drukt** in verbondenheid met ontelbaar veel anderen vreugde **en** verrukking uit over Hem. In de lofprijzing vergeet een mens zichzelf **w** **zijn** eigen gewichtigheid, **vol** als hij is van de glorie en de grootheid **van** Hem die Heer is.

Kenmerkend voor de lofprijzing is dus niet zozeer het moment van de dankbaarheid voor ondervonden weldaden, **als** wel de adoratie van God zoals Hij is in zijn majesteit en goedheid. Als zodanig staat dit 'groot maken van de Heer' (**Lukas** 1 : 46) in onze tijd echter onder druk. Veel mensen zijn niet meer zo geïmponeerd door zijn **goedheid**. Veeleer hebben zij kritiek op Hem, vanwege de **rampzalige gang** van zaken in de wereld. **Voor** hen is God iemand die door ons mensen ter verantwoording kan **worden** geroepen over zijn beleid en zijn daden. Daarmee valt **ook** het besef van zijn majesteit **weg**.

Nu wordt ons mensen, bijbels gesproken, zeker **ruimte** gegund om God vragen te stellen over zijn beleid en zijn daden. Het verbond dat Hij met zijn volk gesloten heeft, houdt onder andere in dat Hij verplichtingen is aangegaan, waarop Hij **mag** en **wil** worden aangesproken. Mensen mogen Hem vrijmoedig confronteren met de beloften die Hij **heeft** gedaan en met de Naam die Hij **hoog heeft** te houden. Deze ruimte om een dispuut te voeren met God is echter begrensd: de God die een verbond met mensen is aangegaan, blijft als hun Schepper **hoog boven** hen verheven. Vanwege het kwalitatieve onderscheid tussen de Schepper en zijn schepsel kan Hij nooit **door** een mens ter verantwoording **worden** geroepen. 'Wee hem die met

zijn Formeerder twist... Zal ook het leem tot zijn vormer zeggen: "Wat maakt gij?"' (Jesaja 45 : 9) Veeleer maakt God in zijn hoedanigheid als Schepper aanspraak op de eerbied en de overgave van het schepsel.

Daarmee is de diepste grond voor de lofprijzing aangegeven: omdat Hij de Schepper is, komt het God toe dat Hij wordt groot **gemaakt**. Niet toevallig rekent Paulus het tot de kern van de zonde, dat de mens is gaan weigeren om de Schepper te verheerlijken, die toch te prijzen is tot in eeuwigheid (Romeinen 1 : 21, 25). Het is **wezenlijk** voor **Gods** God-zijn, dat Hij adoratie **oproept** bij zijn schepselen. **Daarvan** legt Psalm 148 op een **indrukwekkende** wijze getuigenis af. **Heel** de kosmos wordt hier opgeroepen om de Schepper vreugdevol te aanbidden: hemel (**vs.** 2-4), zee en aarde (**vs.** 7-10). In **vs.** 11 en 12 wordt het appèl tot lofprijzingsspeciaal tot het schepsel 'mens' gericht. De zo **belangrijke** differentiatie tussen jongens en meisjes, ouden en jongen, blijkt daarbij betrekkelijk te zijn: **alle** mensen zijn in de positie om de Heer groot te maken. **O** pmerkelijk is **ook**, dat de groten der aarde (**vs.** 11) genoemd worden pal na de vogels en de kruipende dieren (**vs.** 10b). Zelfs het verschil tussen hooggeplaatste mensen en **on-aanzienlijk** dieren is dus relatief: ze vinden elkaar in de verrukking over de verheven naam van de Schepper (**vs.** 13). Natuurlijk blijven de verschillen tussen de schepselen een rol **spelen**, **ook** als het gaat om hun lofprijzing van **God**. **Elk** vogeltje zingt zoals het gebekt is. Zo wordt **ook** de mens uitgenodigd om op zijn eigen wijze recht te doen aan de **verhevenheid van** Gods naam. Met al zijn fysieke, emotionele, intellectuele, artistieke en morele vermogens is hij daartoe op een heel bijzondere manier **in staat**. Dat vraagt wel bekering: hoe zeer is het ons in het bloed **gaan zitten**, om al onze mogelijkheden aan te wenden ter

meerdere ~~eer~~ en glorie van onszelf. Als we nieuwe en verlost mensen zijn, zullen we dat niet in de laatste plaats daaraan kunnen merken, dat we gedreven worden tot **onze** ont-plooiing doordat we zo diep onder de **indruk** zijn van onze grote en goede Schepper.

Uit de kerken

Beroepen te Assen-Noord (Wester-wijk) en te Bedum: P.K. Meijer te Assen, l.l. **zendingspred.** te Bazi-lië; te Rijnsburg (2e predikants-plaats): S. de Vries te Haren (Gr.); te Vlissingen: **J.M.** van Leeuwen, kand. te Stadskanaal; te Wezep: P.M. de Wit te Gouda.

Aangenomen naar Katwijk i.c.m. Valkenburg (Z.H.) R.D. Ander-son, kand. te Valkenburg (Z.H.), die bedankte voor Barendrecht.

Afscheid

Waddinxveen – Op zondag 14 april jl. nam ds. L.S.K. Hoogen-doorn afscheid van de gemeente van Waddinxveen. Bij is naar **Uit-huizermeeden** vertrokken, waar hij op 28 april a.s. intrede hoopt te doen.

De afscheidsdienst werd gehouden in de Kruiskerk aan de Passage nr. 11.

Persbericht

De vooropleiding te Kampen

Het curatorium van de Theologi-sche Universiteit te Kampen zal aan de a.s. Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Berkel en Rodenrijs voorstellen om de sa-menwerking met de **Theologische** Universiteit van de **Christelijke** Ge-reformeerde Kerken te Apeldoorn, inzake de huidige vooropleiding

van de theologische studie te Kam-pen, nader **vorm** te geven. Sinds 1991 maken vele Apeldoorn-se studenten die **geen** klassieke ta-len (Grieks en Latijn) in hun eind-examenpakket hebben, gebruik van de mogelijkheid de vooropleiding te Kampen te volgen. Een en ander is tot volle tevredenheid van beide instellingen verlopen. De Generale Synode van de **Christelijke** Gerefor-meerde Kerken te **Zierikzee** 1995 besloot **deze** reeds **bestaande** sa-menwerking met Kampen voor een nieuwe periode van drie jaar te ver-lengen en tevens het curatorium van Apeldoorn op te dragen een on-derzoek in te stellen naar de moge-lijkheden om aan de vooropleiding meer het karakter van **gezamenlijk**-heid te **geven**.

De door **een** gemeenschappelijke commissie van voorbereiding ont-wikkelde en door het curatorium van Kampen overgenomen voor-stellen, behelzen de **instelling** door beide curatoria van een gezamenlij-ke 'commissie toezicht **vooroplei-ding**', waarin twee curatoren van elke **instelling** **deelnemen**. de benoe-ming van de Apeldoornse hoogle-raar prof. dr. H.G.L. Peels naast de Kamper hoogleraar prof. drs. J.A. Meijer als directeur van de voorop-leiding, de opstelling van een sta-tuut voor de vooropleiding, waarin **benoemings**- en ontslagprocedures etc. nader geregeld worden, en af-spraken voor een gemeenschappe-lijke presentatie naar buiten toe. Een en ander behelst **een** **gezamen**-lijk dragen van organisatorische, personele, representatieve en finan-ciële verantwoordelijkheden. De **voorstellen** **beogen** **een** voorlo-gige **vorm** van samenwerking, die na **goedkeuring** door de a.s. Gene-rale Synode gedurende een **proefpe**-riode van ruim twee jaar **zou** kun-nen functioneren tot de definitieve **goedkeuring** door de Generale Sy-node van de **Christelijke** Gerefor-meerde Kerken in 1998.

Namens de curatoria:

ds. H. van der Schaaf – Apeldoorn
ds. P. Schelling – Kampen

Persbericht

Theologische Universiteit Schooldag

De Schooldag 1996 wordt D.V. ge-houden op woensdag 25 september. Adres: Schooldagcommissie, Broe-derweg 15, 8261 GS Kampen, ☎ (038) 331 28 78.

Postadres: Postbus 5026, 8260 GA Kampen.

Marktkraampjes: De **schooldag**-commissie wijst erop dat kraam-pjes of standplaatsen **voor** publieke activiteiten tijdens de Schooldag aangevraagd moeten worden bij de marktmeester van de gemeente Kampen, ☎ (038) 339 28 37 of (038) 331 60 08. Aangezien het aantal plaatsen niet onbeperkt is, raadt de commissie ieder die hier belang bij heeft aan, vroegtijdig met de marktmeester contact op te nemen.

Collectes Terschelling

Nieuwegein – De stichting die de samenkomsten op zondag op Ter-schelling organiseert, heeft over 1995 een financieel overzicht opge-steld. Daaruit blijkt dat er toen f 135.000,- aan collecten en rente is ontvangen. De uitgaven bedroe-gen f 14.000,-, en er werd een gift van f 2000,- gedaan aan de Stich-ting Fundament. Het verschil van f 2500,- tussen **inkomsten** en uitga-ven kwam **ten** laste van het **vermo-gen**.

Het volledige financieel overzicht is (voor belangstellenden) **verkrijg**-baar bij de **penningmeester** van de stichting, P.A. Kalsbeek, Meidoorn-straat 18, 3434 CE Nieuwegein, ☎ (030) 606 58 38.

Adreswijzigingen e.d.

Utrecht-Noord/West * Predikant: J.A. van der Velden, ☎ (030) 294 94 68 (pag. 25 en 115).

Uithuizermeeden * Predikant: L.S.K. Hoogendoorn, Kerkstraat 9, 9982 GA, ☎ (0595) 41 22 85 (pag. 17 en 134).

